

SA(N)JAM KNJIGE U ISTRI ■ OKRUGLI STOL NA TEMU »ISTANBUL OČ

Most između Azije

Bizantion postaje Konstantinopol, pa Istanbul. Dolazi islam. Istanbul je, dakle most na kojem se po Karahasanu shvaća da je Azija na jednoj, a Europa na drugoj strani i da **jedna bez druge ne može...**

PULA » U Istanbul treba putovati kopnom, polako, da se vidi promjena koja se dešava, jer Istanbul je rezime svega što je viđeno dotad i preludij svega što će doći kasnije – tako zbori Paolo Rumiz, talijanski pisac i novinar, gost pulskog Sajma knjige i jučer održanog okruglog stola »Istanbul u očima pisca«. A Rumizu valja vjerovati, jer osim što se čak pet njegovih djela zaključuju u Istanbulu, u taj je most civilizacija putovao 27 puta. Čak i na biciklu.

Zato u Istanbulu nikad nisu bili ni voditelj okruglog stola, publicist i kritičar Teofil Pančić, ni Miljenko Jergović. No to je za priču bilo očito manje bitno, jer kako je rekao Jergović: »Čini se, zapravo, kao da u Istanbulu nikad nitko nije bio. To kao da je imaginarni, izmišljeni grad koji pripada kolektivnoj prošlosti, kolektivnom identitetu.« I Jergović sam, prema vlastitu kazivanju, osjeća pripadnost Istanbulu/Carigradu, iako ga nikad nije posjetio.

– Uvriježena je ovdje mrznja prema Turcima, koje se povezuje s nekim višestoljetnim tlačenjima, nabijanjima na kolac i tome slično, no Carigrad nikad nije bio dio toga razmišljanja – rekao je Jergović.

Pančić je tome mogao dodati samo priču o usoljenim odrubljenim glavama tlačitelja na ovim prostorima, koje su se u Istanbul slale i kroz 19. i 20. stoljeće, kao u neko mjesto vrhovne, gotovo božanske vlasti, iako je od tamo mogla doći samo poruka: »Pa ljudi, što vam je, što ćemo s tim glavama, mi to stvarno ne trebamo!«

Grad enigma

Za Vladislava Bajca, pisca i izdavača, koji je u Istanbulu bio

S okruglog stola jučer u Puli - Teofil Pančić, Miljenko Jergović, Dževad Karahasan, Vladimir Bajac, Paolo Rumiz

T. DRASKIĆ SAVIĆ

u više navrata te je s njime povezan i poslovno i privatno, Istanbul je oduvijek bio grad enigma. Mogu se u vezi s njim izvlačiti opća mjesta kontradiktornosti, dvojnosti, mosta civilizacija..., ali taj se grad uvijek otkriva. Pritom svijet u tamošnjoj literaturi nije nimalo drugačiji od našeg, i njih more iste brige, zaključuje Bajac.

Više je puta kao jedna od važnijih knjiga za razumijevanje Istanbula spomenut »Šahrijarov prsten« Dževada Karahasana, a sam autor, također gost tribine, pojasnio je svoju priču. Preko Bizantiona u helensku kulturu dolaze orfički kult, dionizijski kult, otkriva se mistično, smrt...

– Helenska kultura prije toga bila je nepodnošljivo racionalna, nešto kao naša danas – rekao je Karahasan i zaradio gromoglasan pljesak brojne publike u Crvenom salonu Doma hrvatskih branitelja u Puli.

Bizantion onda postaje Kon-

stantinopol, pa Istanbul. Dolazi islam. On je, dakle most na kojem se po Karahasanu shvaća da je Azija na jednoj, a Europa na drugoj strani i da jedna bez druge ne može.

Netko je rekao da bi napisana, priča koju je ispričao Rumiz, mogla zvučati patetično, no izgovorena, ona je opčinila i sudionike i posjetitelje. Objasnivši Jergoviću, kojem nije bilo jasno zašto bi netko kao u poznatoj sevdalinki išao skroz do Carigrada po dunju da izliječi dragu, da je tome tako zato što riječ dunja (cotogna) izvorno dolazi otamo, pa je logično po nju otići na izvorište, Rumiz je ispričao jednu svoju istinitu priču.

Knjiga stihova

Njegova putovanja u Istanbul desila su se nakon 50. godine života, a čak 27 puta išao je tamo da bi si razriješio misterij raspada Jugoslavije, tragedije Sarajeva i ostalih tragedija ovih

prostora. Poznavao je ženu u Sarajevu, koja se razboljela baš kad je on bio u Istanbulu. Nije je čuo neko vrijeme, a onda mu je prodavač na ulici ponudio dunju. I ona je bila nagovještaj smrti, kao u pjesmi.

– Mjesto je to gdje sve završava i počinje iznova, gdje se čini da su džamije samo prurušene crkve i da je muzejinovo pozivanje jako nalik zvonjavi zvona crkve. Od svega toga na kraju sam napisao knjigu u stihovima, jer proza jednostavno nije bila dovoljna – zaključio je Rumiz.

Bilo je na kraju i nekoliko uputa za čitanje o Istanbulu, pa osim općeg mjesta Orhana Pamuka, čiji je »Istanbul« Jergoviću sjajna knjiga koju je više puta pročitao, našao se tu i »Šahrijarov prsten«, Nedim Gürsel, također gost Sajma, Nicolas Bouvier, a Karahasan se sjetio i Brodskog, u kojeg se grad demonizira.

Davor MANDIĆ

MA PISCA« U PULI

i Europe

SVETA SRCA ■ IZLOŽBA ARE GÜLERA

Oko Istanbula

PULA » Retrospektivna izložba 35 fotografija turskog doajena fotografije Are Gülera pod naslovom »Oko Istanbula« otvorena je preksinoć u Svetim Srcima. Svi koji su govorili na otvorenju – ravnatelj Arheološkog muzeja Istre Darko Komšo, ravnateljica Muzeja suvremene umjetnosti Istre Gorka Ostojić Cvajner, kustos zbirke Are Gülera Umut Sülün, zatim Goran Beus i Jasmina Jašaragić iz Hrvatsko-turske udruge prijateljstva te veleposlanik Turske u Hrvatskoj Burak Özügergin – istaknuli su neponovljivu ulogu Are Gülera u povijesti turske fotografije te objasnili zašto ga s pravom zovu »okom Istanbula«, u što su se uvjerali posjetitelji izložbe koji su u crno-bijelim fotografijama velikog majstora mogli pogledati njegov doživljaj Istanbula – najpoznatijih veduta, skrovitih mjesta, ljudi, prošlosti grada i neraskidive povezanosti s morem, Mediteranom.

Njegove fotografije mornara, ribara i običnih ljudi (da Istanbul nije u pozadini) mogle bi biti i fotografije ljudi iz Pescare, Barcelone, Nice ili Pule, a sam Istanbul (kada bi nam to jasne orijentalne strukture građevina dopuštale) mogli bismo usporediti s Rovinom ili pak Dubrovnikom.

Ara Güler rođen je u Istanbulu 1928. godine. Armenskog je podrijetla, a još kao srednjoškolac radio je u filmskom studiju. Maštajući da bude urednik i pisac pohađao je kazališni tečaj kod Muhsina Ertugrula te već 1950. počeo raditi u novinama Yeni Istanbul (Novi Istanbul). Završivši Ekonomski fakultet na Istanbulskom sveučilištu već 1953. kao šef odjela za fotografiju u Hayatu upoznao se s Henrijem Cartierom Bressonom i priključio pariškoj Magnum agenciji, a 1958. krenuo je kao fotograf magazina Time, Life, Paris Match i Der Stern na Bliski istok. Nakon objavljivanja fotografija u Godišnjoj fotografskoj antologiji 1961. izabran je među sedam najboljih svjetskih fotografa i primljen u Udruženje američkih magazinskih fotografa kao jedini turski član.

Načinio je i brojne fotoreportaže i portrete poznatih osoba: Ismeta Inönüa, Winstona Churchilla, Indire Gandhi, Alfreda Hitchcocka, Salvadora Dalija, Picassa... Ara Güler, pored mnogih značajnih fotoreportaža i fotografija poznatih osoba diljem svijeta, poznat je prije svega po legendarnim fotografijama, u dugom vremenskom razdoblju, svoga rodnoga grada – Istanbula.

B. VINCEK

